PRAVA DIONIČARA

Jurjević, Slavica

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:184094

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

PRAVA DIONIČARA

Mentor:
dr. sc. Ratko Brnabić

Studentica:
Slavica Jurjević

Split, 2016.

SADRŽAJ

SAŽETAK 1

UVOD 2

1. TEMELJNI POJMOVI ZA RAZUMIJEVANJE PRAVA DIONIČARA 4

1.1. Dioničko društvo 4

1.2. Dionice i dioničari 5

1.3. Direktiva Europskog parlamenta o pravima dioničara 6

2. UPRAVLJAČKA PRAVA DIONIČARA 8

2.1. Pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini društva 8

2.2. Pravo na obaviještenost 10

2.3. Pravo glasa 11

2.4. Pravo na pobijanje odluka glavne skupštine 14

3. IMOVINSKA PRAVA DIONIČRA 15

3.1. Pravo na isplatu dividende 15

3.2. Pravo na plaćanje naknade za ispunjenje dodatnih obveze 18

3.3. Pravo prvenstva pri upisu novih dionica društva 18

3.4. Pravo na isplatu dijela sudjelovanja u temeljnom kapitalu društva 19

3.5. Pravo na isplatu ostatka nakon provedene likvidacije društva ili stečaja. 20

3.6. Pravo vanjskog dioničara na primjerenu naknadu i otpremninu 21

3.7. Ostala imovinska prava dioničara 22

4. PRAVA I ZAŠTITA MANJINSKIH DIONIČARA 24

ZAKLJUČAK 27

LITERATURA 29

SAŽETAK

Dioničko društvo je trgovačko društvo u kojemu dioničari sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu društva podijeljenom na dionice. U dionici su utjelovljena članska prava i obveze dioničara. Prava dioničara dijele se na upravljačka i imovinska. Od imovinskih prava dioničara posebno se ističe pravo na dividendu kao temeljno pravo. Upravljačka prava dioničara pripadaju svim dioničarima jednako, s time da se pravo glasa ostvaruje prema sudjelovanju u temeljnom kapitalu društva. Najvažnije upravljačko pravo je pravo na sudjelovanju u odlučivanju.

Ključne riječi: dioničko društvo, dionice, dioničari, prava dioničara

ABSTRACT

Joint Stock Company is a company in which shareholders participate with stakes in the company divided into shares. The stakeholders are incorporated membership rights and obligations of shareholders. The rights of shareholders are divided on governance (management) and ownership rights. Among ownership rights of shareholders in particular stands out the right to a dividend as a fundamental right. The governance rights of shareholders belong to all shareholders equally, provided that the voting rights are achieved according participation in the company. The most important is the right to participate in decision-making.

Keywords: joint-stock company, shares, shareholders, shareholders' rights

UVOD

Ulaganjem u temeljni kapital društva dioničari postaju nositelji članskih prava u društvu. Temeljna podjela prava dioničara odnosi se na imovinska i na upravljačka prava. Razvoj prava društava, te financijskih tržišta i slobode kretanja kapitala prati jačanje prava dioničara. "Prava dioničara zajamčena pravnim okvirom nailaze na probleme u ostvarivanju prvenstveno zbog pasivnog držanja dioničara i nepostojanja želje za praćenjem rada društva čiji su dioničari."[1]

Razumijevanje korporativnog upravljanja i prava trgovačkih društava ključni su da bi se osiguralo dobro upravljanje društvima i dugoročna održivost. Cilj ovog završnog rada je ukazati na važnost jačanja prava dioničara u svrhu boljeg korporativnog upravljanja i jačanja sveukupnog tržišta kapitala.

Metodologija izrade ovog završnog rada obuhvaća definiranje problema i predmeta istraživanja, definiranje ciljeva, te metoda koje se koriste za prikupljanje, analizu i interpretaciju podataka.

Predmet istraživanja ovog rada su prava dioničara. Kako bi se dobio što cjelovitiji uvid u temu potrebno je definirati pojmove koji ulaze u predmet ovog istraživanja. U tom smislu potrebno je definirati dioničko društvo, dionice i dioničare.

U okviru izrade dijela rada korištena je metoda analize i sinteze, deskripcije i metoda kompilacije. Metoda analize odnosi se na raščlanjivanje složenijih pojmova, sudova ili zaključaka na manje i jednostavnije sastavne dijelove kako bi se mogli pojedinačno izučavati. Metoda sinteze predstavlja postupak znanstvenog istraživanja putem spajanja dijelova ili pojedinačnih elemenata u jednu cjelinu. Metoda deskripcije temelji se na opisivanju činjenica i empirijskom potvrđivanju veza i odnosa među činjenicama. Metoda kompilacije podrazumijeva preuzimanje tuđih rezultata, opažanja, stavova, zaključaka i spoznaja.

[1] Horak, H., (2011): Jačanje prava dioničara i pravo dioničara na informacije, Pravni Vjesnik. vol. 27, br. 3/4, str. 191-217, 193.

Koncipiranje i izrada rada temeljeni su na sustavnom proučavanju dostupne stručne literature, knjiga, stručnih i znanstvenih radova, izvornih članaka, zakona, propisa, i korištenjem interneta.

1. TEMELJNI POJMOVI ZA RAZUMIJEVANJE PRAVA DIONIČARA

Za cjelovitiji uvid u prava dioničara, u tekstu koji slijedi definirano je dioničko društvo, dionice i dioničari. Također, opisana je Direktiva Europskog parlamenta o pravima dioničara i njena uloga na tržištu kapitala.

1.1. Dioničko društvo

Dioničko društvo je "trgovačko društvo u kojemu članovi (dioničari) sudjeluju s ulozima u temeljnome kapitalu podijeljenom na dionice."[2] Temeljni kapital i dionice, osim onih bez nominalnog iznosa, moraju glasiti na nominalne iznose izražene u kunama. "Najniži iznos temeljnog kapitala je 200.000,00 kuna."[3]

Dioničko društvo spada u trgovačka društva, a njegovo osnivanje i ustroj uređeni su Zakonom o trgovačkim društvima. Dioničko društvo ima svojstvo trgovca sa svim pravnim posljedicama koje iz toga proizlaze.

Dioničko društvo je pravna osoba i pravnu osobnost stječe upisom u sudski registar. Posljedica pravne osobnost d.d-a jest da ono ima imovinu odvojenu od imovine svojih članova kojom odgovara za svoje obveze.

Članovi društva ne odgovaraju za njegove obveze i tu se misli na odgovornost koja bi bila propisana zakonom, a proizašla bi samo iz okolnosti da je riječ o članovima društva.

[2] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 159.)
[3] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 161,162.)

1.2. Dionice i dioničari

Dionice su ulozi, odnosno dijelovi temeljne glavnice društva kojima pojedini dioničari sudjeluju u društvu. Dionica svom imatelju – dioničaru daje upravljačka i imovinska prava.

Dionica je vrijednosni papir koji izdaje dioničko društvo, a glasi na dio temeljnog kapitala društva i imatelju daje pravo članstva u društvu, odnosno prava i obveze koji iz toga članstva proizlaze. Iz toga slijedi da se na dionicu mora gledati kao na:

- dio temeljnog kapitala društva,
- skup članskih prava i obveza imatelja dionice, i
- vrijednosni papir.

Dionice se općenito mogu podijeliti u dvije osnovne vrste: dionice koje glase na donosioca i dionice koje glase na ime. Uz ove, gotovo svi pravni sistemi razlikuju više rodova dionica.[4]

Zakon o trgovačkim društvima razlikuje redovne i povlaštene dionice koje imateljima daju različita prava. Razlika se svodi na različite mogućnosti korištenja prava na dobit (dividendu), prava glasa i raspodjelu kapitala u slučaju likvidacije društva. Redovne dionice "imatelju daju pravo glasa u glavnoj skupštini društva, pravo na isplatu dividende i pravo na isplatu dijela ostatka likvidacijske, odnosno stečajne mase društva."[5] Povlaštene dionice su dionice koje "imatelju daju neka povlaštena prava, npr. pravo na dividendu u unaprijed utvrđenom novčanom iznosu ili u postotku od nominalnog iznosa dionice, pravo prvenstva pri isplati dividende, isplati ostatka likvidacijske, odnosno stečajne mase i druga prava u skladu sa zakonom i statutom društva."[6]

---

[4] LimunHR, Dionice, dostupno na: http://limun.hr/main.aspx?id=16870 (9.5.2016.)
[5] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 167. stav. 2.)
[6] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 167. stav. 3.)

Dioničar je imatelj dionice, osoba koja je kupnjom dionice stekla sva prava i obveze iz dionice. Dioničar može biti fizička i pravna osoba. U našem sustavu trgovačkih društava dioničko društvo može se sastojati i od samo jednog člana. Za obveze dioničkog društva dioničar ne odgovara. Rizik dioničara sveden je na uplaćeni ulog.[7] Dioničar kupnjom dionice stječe sva prava i obveze iz dionice. Dioničar može trgovati dionicom na burzi dionica preko posrednika (brokera).

Većinski dioničar je dioničar s natpolovičnim brojem glavnih dionica odnosno dionica s pravom glasa nekog dioničkog poduzeća. Manjinski dioničar je onaj koji raspolaže s ispod polovičnim brojem glavnih dionica odnosno ispod polovičnim brojem glasova u poduzeću.

1.3. Direktiva Europskog parlamenta o pravima dioničara

Jačanje prava dioničara postupno se razvija razvojem prava društava u Europskoj uniji. Zahtjevi za ukidanjem ograničenja za prekogranična ulaganja započeli su 1999. godine usvajanjem Akcijskog plana za financijske usluge, nakon čega je 2003. godine uslijedilo i usvajanje dokumenta Europske komisije pod nazivom "Modernizacija prava društava i poboljšavanje korporativnog upravljanja u Europskoj uniji – Plan pomaka naprijed" (dalje: Akcijski plan). Navedeni dokumenti rezultirali su stvaranjem novog i opsežnog okvira za jedinstveno europsko tržište kapitala.

Rad Europske komisije radi ostvarivanja ciljeva postavljenih Akcijskim planom u odnosu na dioničare rezultirao je usvajanjem Direktive 2007/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. godine o ostvarivanju određenih prava dioničara u društvima čijim se dionicama trguje na organiziranom tržištu. "Direktivom se uređuju prava dioničara koja se odnose na pravo na obavješćivanje, olakšavanje pristupa glavnoj skupštini, te aktivnost dioničara u

[7] LimunHR, Dioničar, dostupno na: http://limun.hr/main.aspx?id=25644 (9.5.2016)

odnosu na ostvarivanje njihovog prava glasa putem punomoćnika ili putem pisma."[8]

[8] Horak, H., (2011): Jačanje prava dioničara i pravo dioničara na informacije, Pravni Vjesnik. vol. 27, br. 3/4, str. 194.

2. UPRAVLJAČKA PRAVA DIONIČARA

Upravljačka prava dioničara su:

1. pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini društva, uključujući i pravo na raspravljanje;
2. pravo na obaviještenost;
3. pravo glasa;
4. pravo na pobijanje odluka glavne skupštine.

Imovinska i upravljačka prava čine cjelinu, te ih treba promatrati u njihovoj međusobnoj povezanosti.

2.1. Pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini društva

Svaki dioničar ima pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini i pravo na raspravljanje koja mu se ne mogu oduzeti. "Svaka dionica daje pravo glasa u skupštini društva."[9]

U pogledu ostvarivanja prava dioničara da sudjeluju u radu glavne skupštine moguća su dva pristupa:

- fizička prisutnost dioničara ili osoba koje ih zastupaju[10] na glavnoj skupštini,
- elektroničkim putem.[11]

Temeljna prava dioničara na glavnoj skupštini određena su Direktivom 2007/36/EZ, a odnose se na sudjelovanje dioničara putem elektroničkih sredstava,

---

[9] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 169.)

[10] Pravo sudjelovanja na glavnoj skupštini može se ostvariti i preko zastupnika, najčešće opunomoćenika. To je moguće zbog toga što pravo sudjelovanja na glavnoj skupštini društva nije strogo osobno pravo dioničara.

[11] Društva moraju omogućiti svojim dioničarima sudjelovanje na glavnoj skupštini putem elektroničkih sredstava. Takvo sudjelovanje mora biti omogućeno u realnom vremenu na način da se u realnom vremenu omogući prijenos glavne skupštine, dvostrana komunikacija na glavnoj skupštini, te mehanizam za računanje glasova bez obzira na fizičku prisutnost dioničara ili njihovih opunomoćenika.

pravo na postavljanje pitanja, pravo na glasovanje putem punomoćnika, glasovanje putem pisma i glasovanje posebne vrste dioničara. Ove odredbe prihvaćene su i Novelom Zakona o trgovačkim društvima iz 2009. godine.

Dionička društva moraju, kod sudjelovanja i korištenja prava glasa na glavnoj skupštini, osigurati jednako postupanje prema svim dioničarima koji su u istom položaju. "Dioničare je potrebno pravodobno i dostatno informirati o vremenu i mjestu održavanja glavne skupštine te o dnevnom redu po kojem će se na njoj raspravljati i odlučivati, kako bi se mogli pripremiti za sudjelovanje, raspravu i odlučivanje, osobno ili preko punomoćnika."[12]

Dioničare prije održavanja glavne skupštine treba obavijestiti i o "uvjetima koje moraju ispuniti, tj. o postupku kojeg moraju proći, kako bi mogli sudjelovati i glasovati na skupštini, a treba ih obavijestiti i da imaju pravo uvrstiti nove točke na dnevni red te predlagati nacrte odluka o kojima će se odlučivati na glavnoj skupštini."[13]

Sudjelovanjem na glavnoj skupštini, dioničar ima pravo raspravljati o svim pitanjima koja su na dnevnom redu, postavljati pitanja, tražiti obavijesti i objašnjenja, predlagati, izražavati protivljenje, neovisno o tome ima li pravo glasa ili mu pravo glasa glede nekih pitanja isključeno.

Pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini je i pretpostavka za ostvarivanje drugih upravljačkih prava koja se ostvaruju isključivo na glavnoj skupštini, kao što je pravo glasa, ili se pak ostvaruju u pravilu i uglavnom na toj skupštini, kao što je pravo na obaviještenost. "Samo ako ostvaruje pravo sudjelovanja na glavnoj skupštini, dioničar može ostvariti i pravo izjaviti svoje protivljenje u zapisnik glavne skupštine i neke ovlasti koje ima samo ako je dio kvalificirane manjine dioničara.

---

[12] Čulinović Herc, E., Hasić, T. (2011): Sudjelovanje dioničara u radu glavne skupštine dioničkog društva prema Noveli Zakona o trgovačkim društvima, izvorni znanstveni rad, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, str. 22.
[13] Čulinović Herc, E., Hasić, T. (2011): Sudjelovanje dioničara u radu glavne skupštine dioničkog društva prema Noveli Zakona o trgovačkim društvima, izvorni znanstveni rad, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, str. 22.

Dioničaru se zbog toga to pravo ne može oduzeti, jer bi mu se time oduzela i spomenuta druga upravljačka prava."[14]

Povreda prava sudjelovanja na glavnoj skupštini može biti razlogom pobijanja odluke koja je na njoj donesena, a dioničar kojem je takvo pravo uskraćeno, može njegovo ostvarenje tražiti i sudskim putem, tj. tužbom.

Dioničari koji nisu ispunili obavezu obavješćivanja društva [15] nemaju prava sudjelovanja na glavnoj skupštini društva. Pravo na sudjelovanje na glavnoj skupštini može se uvjetovati i na način da se statutom predvidi da se dionice određeno vrijeme prije održavanja glavne skupštine moraju pohraniti ili da dioničari moraju određeno vrijeme unaprijed prijaviti svoje sudjelovanje na glavnoj skupštini.

2.2. Pravo na obaviještenost

Osim onih koji su ujedno i članovi uprave, dioničari su u pravilu isključeni od vođenja poslova društva. Da bi mogao sudjelovati u donošenju odluka u glavnoj skupštini, dioničar mora imati valjane informacije o stanju društva i njegovim izgledima. "Obavijesti o tome dobiva putem godišnjih financijskih izvješća i izvješća o stanju društva, izvješća nadzornog odbora i izvješća revizora." [16] Dionička društva ponekad izdaju i svoje biltene u svrhu bolje obaviještenosti svojih dioničara.

---

[14] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb, str. 522.

[15] Prema Zakonu o trgovačkim društvima (čl. 478.). čim jedno društvo stekne više od četvrtine dionica ili udjela u nekome društvu kapitala sa sjedištem u Republici Hrvatskoj mora o tome bez odgađanja pismeno obavijestiti to društvo. Društvo mora sudjelovanje bez odgađanja objaviti u svome glasilu i navesti društvo koje u njemu drži dionice ili udio. Društvo ili onaj tko drži dionice i udjele za račun tih društava ne mogu ostvarivati prava iz dionica i udjela u drugome društvu sve dok ga o tome ne obavijeste.

[16] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb, str. 534.

"Uprava mora na glavnoj skupštini dati svakom dioničaru na njegov zahtjev obavještenja o poslovima društva, ako je to potrebno za prosudbu pitanja koja su na dnevnom redu."[17]

Pravo na obaviještenost pojedinačno je člansko pravo dioničara koje pripada samo njemu i samo se on njime koristi. Pravo na obaviještenost dioničaru pripada neovisno o tome koliko ima dionica. "Zakonom je dioničarima dana mogućnost koristiti se ovim pravom, ali nije propisana i obveza, da se tim pravom koriste. Dakle, odluka o tome hoće li se koristiti tim pravom ili ne, isključivo je na samim dioničarima."[18]

Uprava društva zatražene obavijesti na glavnoj skupštini društva daje na zahtjev dioničara, a ne po službenoj dužnosti, a obveza davanja obavijesti ograničena je na pitanja važna za prosudbu onoga što je na dnevnom redu glavne skupštine. Posljedica neopravdanog uskraćivanja obavijesti ili davanje pogrešnih podataka zbog nepažnje jest odgovornost uprave odnosno izvršnih direktora.

Zakona propisuje slučajeve u kojima uprava društva može uskratiti davanje obavijesti u slučaju ako bi ono prema razumnoj gospodarskoj prosudbi moglo štetiti društvu, ako bi davanjem obavijesti uprava učinila neku kažnjivu radnju i sl.

2.3. Pravo glasa

Pravo glasa je temeljno člansko upravljačko pravo dioničara koje se očituje na glavnoj skupštini glasovanjem o prijedlogu koji je stavljen na glasovanje. "Svaka dionica daje pravo glasa u skupštini društva."[19]

Pravo glasa dio je upravljačkoga članskog prava dioničara koje mu se može oduzeti samo s njegovim pristankom, pa mu ga se bez tog pristanka ne može

[17] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 278., stav. 1.)
[18] Franjić, V., Upravljačka prava dioničara s posebnim osvrtom na pravo na obaviještenost, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, dostupno na: www.vtsrh.hr (6.4.2016.)
[19] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 169. stav. 1.)

oduzeti čak ni želi li se to učiniti statutom, pretvaranjem dionica s pravom glasa u dionice koje ne daju to pravo. To je najvažnije upravljačko pravo kojemu Zakon o trgovačkim društvima posvećuje posebnu pozornost.[20]

"Pravo glasa stječe se potpunom uplatom uloga, a ostvaruje se prema nominalnim iznosima dionica. Statutom se može odrediti da se pravo glasa stječe već kada se za dionicu uplati zakonom ili statutom određeni najniži iznos uloga. Za dionicu za koju se uplati spomenuti najniži iznos uloga, stječe se pravo na jedan glas. Ako se statutom ne odredi da se pravo glasa stječe prije potpune uplate uloga a nijedna dionica još nije u cjelini uplaćena, omjer prava glasa određuje se prema visini uplaćenih uloga."[21]

Dioničar može glasovati za prijedlog odluke, protiv prijedloga, a može se i suzdržati od glasovanja. Pravom glasa na glavnoj skupštini dioničaru se omogućuje sudjelovanje u stvaranju volje društva donošenjem odluka.[22]

"Dioničar može pravo glasa u glavnoj skupštini ostvariti i preko punomoćnika. Za davanje punomoći, njezin opoziv i dokazivanje da je dana u odnosu na društvo potreban je pisani oblik, ako statutom za to nije predviđen usmeni oblik."[23] "Kreditna, odnosno financijska institucija smije ostvarivati pravo glasa na temelju dionica koje joj ne pripadaju i u pogledu kojih nije kao njihov imatelj upisana u registru dionica samo ako je za to opunomoćena."[24]

Povlaštene dionice daju dioničaru sva prava iz dionica koje imaju i drugi dioničari, ali se može odrediti da one ne daju pravo glasa u glavnoj skupštini društva. To su tzv. povlaštene dionice bez prava glasa. Za odluku kojom se ukida ili ograničava povlaštenost potrebna je suglasnost povlaštenih dioničara.

---

[20] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb, str. 545.
[21] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 291. stav. 2/3.)
[22] Franjić, V., Upravljačka prava dioničara s posebnim osvrtom na pravo na obaviještenost, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, dostupno na: www.vtsrh.hr (6.4.2016.)
[23] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 291. stav. 6.)
[24] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 292. stav. 1.)

Statutom se može ograničiti korištenje pravom glasa propisivanjem najvećeg broja glasova koje može imati jedan dioničar. Tako se može propisati da dioničar ima određeni najveći broj glasova bez obzira na dionice koje ima i koje bi mu inače davale pravo glasa. Nemoguće je određivati ograničenja po nekom drugom mjerilu osim po sudjelovanju dionica u temeljnom kapitalu društva. Ograničenje se može propisati u izvornome statutu, ali i njegovim kasnijim izmjenama. "Zakon o trgovačkim društvima u nekim slučajevima propisuje isključenje prava glasa da bi se neutralizirao poseban interes dioničara kojim oni u određenim slučajevima mogu glasovati u glavnoj skupštini u svom interesu zanemarujući interes društva."[25]

Dioničari mogu između sebe sklapati ugovore kojima se obvezuju kako će glasovati na glavnoj skupštini, odnosno da uopće neće glasovati. Dioničari se mogu obvezati da će glasovati prema uputama koje dade određena treća osoba ili tko od dioničara, mogu se dogovoriti o stajalištu koje će zauzeti glede određenih odluka i sl. Oni se time obvezuju na obvezno-pravnoj osnovi i mogu slobodno ugovarati sve što nije protivno općem ograničenju autonomije ugovornih strana.

"Globalizacija tržišta kapitala potakla je nacionalna dionička društva na uvrštenje svojih vrijednosnih papira u kotacije inozemnih burzi. Time se otvorila mogućnost pojave inozemnih dioničara u nacionalnim dioničkim društvima te su se otvorila pitanja sudjelovanja tih dioničara u upravljanju dioničkim društvima. Pritom dioničari svoja prava ostvaruju prvenstveno na glavnoj skupštini dioničkog društva, pri čemu nacionalni propisi predviđaju rješenja koja su predviđena u prvom redu za tuzemne dioničare."[26]

[25] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb, str. 550.
[26] Čulinović Herc, E., Jurić, D., (2006): Prekogranični aspekti prava glasa – otvorena pitanja u europskom i hrvatskom pravu, izvorni znanstveni rad, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, str. 219.

2.4. Pravo na pobijanje odluka glavne skupštine

Odluke glavne skupštine može pobijati svaki dioničar koji je sudjelovao u radu glavne skupštine, stekao dionice prije nego što je bio objavljen dnevni red glavne skupštine i svoje protivljenje odluci izjavio u zapisnik. "Pravo na pobijanje odluka glavne skupštine nije vezano uz pravo glasa, pa je na takvo pravo ovlašten i onaj dioničar koji nema pravo glasa ili mu je to pravo glede glasovanja o nekim pitanjima isključeno."[27]

Dioničar koji nije sudjelovao u radu glavne skupštine jer mu pogrešno nije bilo dopušteno da u tome sudjeluje, ako glavna skupština nije bila uredno sazvana ili dopuna predmeta odlučivanja na glavnoj skupštini nije bila valjano objavljena, ako je stekao dionice prije nego što je bio objavljen dnevni red glavne skupštine, također ostvaruje pravo na pobijanje odluka glavne skupštine.[28] Svaki dioničar ostvaruje navedeno pravo ako se "odluka pobija iz razloga što je dioničar glasovanjem na glavnoj skupštini pokušao za sebe ili za koga drugoga postići korist na štetu društva ili drugih dioničara, a pobijanom odlukom se to postiže."[29]

Glavnoj skupštini dioničar mora prisustvovati osobno ili ga netko mora zastupati, odnosno dionica na temelju koje se podnosi tužba radi pobijanja odluke mora biti zastupljena na glavnoj skupštini na kojoj je takva odluka donesena. Protivljenje donesenoj odluci mora biti izjavljeno u zapisnik jasno i nedvosmisleno, a može se izjaviti sve do zaključenja glavne skupštine.

---

[27] Franjić, V., Upravljačka prava dioničara s posebnim osvrtom na pravo na obaviještenost, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, dostupno na: www.vtsrh.hr (6.4.2016.)
[28] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 362.)
[29] Franjić, V., Upravljačka prava dioničara s posebnim osvrtom na pravo na obaviještenost, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, dostupno na: www.vtsrh.hr (6.4.2016.)

3. IMOVINSKA PRAVA DIONIČRA

Imovinskim pravima dioničar ostvaruje ekonomski cilj. Imovinska prava obuhvaćaju:[30]

1. pravo na isplatu dividende;
2. pravo na plaćanje naknade za ispunjenje dodatnih obveze;
3. pravo prvenstva pri upisu novih dionica društva;
4. pravo na isplatu dijela sudjelovanja u temeljnom kapitalu društva za slučaj njegova smanjenja;
5. pravo na isplatu ostatka nakon provedene likvidacije društva ili eventualnog ostatka stečajne mase;
6. pravo vanjskog dioničara na primjerenu naknadu i otpremninu;
7. ostala imovinska prava dioničara

Imovinska prava se mogu statutom proširivati i ograničavati više nego upravljačka prava, ukoliko je to u skladu sa zakonom.

3.1. Pravo na isplatu dividende

Temeljno imovinsko pravo dioničara je pravo na isplatu dividende. Dividenda je "dio dobitka društva koji se dodjeljuje vlasniku dionice, tj. dioničaru kao naknada ili plaćanje za njegov kapital. Može biti isplaćena u novčanom iznosu, materijalnim vrijednostima i u obliku novih dionica. Općenito se izražava u novčanom iznosu po dionici, ili u postotku od nominalne vrijednosti dionice.[31] Dobit se može podijeliti ali i ne mora, već se može držati u rezervi ili se može isplatiti samo dio. Ako se dijeli, onda se dijeli razmjerno broju dionica koje netko ima. Imovinska prava članovima pripadaju razmjerno dioničkom udjelu.

[30] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb, str.581. – 582.
[31] LimunHR, Dividenda, dostupno na: http://limun.hr/main.aspx?id=9834 (10.5.2016.)

Dividenda se može isplaćivati jednom na godinu ili u obrocima tijekom godine. Rokovi, način i vrijeme izglasavanja dividendi i uvjeti njihove isplate sastavni su dijelovi općeg ugovora o emisiji dionica. Politika dividendi dio je šire politike dividendi, zadržane dobiti i rezervi društva.

Dioničari imaju pravo sudjelovati u dobiti koju ostvari dioničko društvo i to pravo im pripada po Zakonu o trgovačkim društvima, a može se ograničiti statutom društva samo kada to dopusti zakon.[32]

Cilj dioničkog društva je vođenje poduzeća na način da se ostvaruje dobit ili postiže neka druga imovinska korist za društvo i dioničare. Pravo dioničara na sudjelovanje u ostvarenoj dobiti pokazuje se kao temeljno imovinsko pravo dioničara i jedan od motiva njegova ulaska u društvo stjecanjem dionica, te je kao takvo posebno uređeno propisima.

Zakon o trgovačkim društvima sadržava više ograničenja glede isplate dividende, pri čemu je temeljno pravilo da se dividenda može isplatiti samo iz dobiti koja proizađe iz računa dobiti i gubitka i dijela zadržane dobiti kada u skladu s propisima ne proizlazi iz tog računa.

Brojni propisi imaju za cilj održanje financijske stabilnosti i kapitala društva. Dionica je relativno nestabilan vrijednosni papir stoga financijska nestabilnost njezina izdavatelja može nepovoljno utjecati na tržište kapitala, a time i na opću financijsku stabilnost. Propisima se nastoji spriječiti izvlačenje sredstava iz društva kad bi se to nepovoljno odrazilo na njegovo poslovanje.

Pravno uređenje rezervi društva uvjetuje koji se dio dobiti smije upotrijebiti za isplatu dividende.[33]

---

[32] Barbić, J., (2012): Pravo na dividendu kao temeljno imovinsko pravo dioničara, izvorni znanstveni rad, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str.1419.

[33] Dioničko društvo mora imati zakonske rezerve i u njih je dužno unositi 5% ili statutom određeni veći dio dobiti tekuće godine umanjene za iznos gubitka iz prethodne godine sve dok te rezerve zajedno s rezervama kapitala (tzv. vezane rezerve) ne dosegnu visinu od 5% temeljnog kapitala društva ili statutom određeni veći dio tog kapitala.

Dividenda se može isplatiti iz dobiti ostvarene u nekoj prethodnoj poslovnoj godini, ako je riječ o sredstvima koja su u takvom pravnom režimu da se mogu koristiti za isplatu dividende. Gubitak iz poslovne godine mora se pokriti iz sredstava rezervi ili iz zadržane dobiti, a nakon toga se iz preostalog dijela neiskorištene dobiti ili rezervi koje se za to mogu koristiti može isplatiti dividenda. Dividenda se ne može isplatiti iz sredstava koja nisu ostvarena kao rezultat poslovanja društva jer društvo mora očuvati svoj kapital. Dobit se mora najprije uporabiti za pokriće svih akumuliranih gubitaka iz prethodnih godina koji do tada nisu pokriveni. Posljedica toga je da društvo ne može isplaćivati dividendu, ni uporabiti dobit u neku drugu svrhu, sve dok ima nepokrivenih gubitaka.[34]

Dobit se dijeli dioničarima prema temeljnom kapitalu društva koji otpada na njihove dionice. Ako sve dionice nisu jednako uplaćene, dioničari sudjeluju u dobiti u omjeru onoga što su uplatili. Statutom se može odrediti i drukčiji način podjele dobiti.

Dioničari imaju pravo na dividendu, osim ako je odlukom glavne skupštine i u skladu sa zakonom i statutom društva određeno da se dobit ne dijeli dioničarima. Pravo na dividendu pripada na temelju dionica koje glase na ime i koje su izdane u vrijeme donošenja odluke o isplati dividende. Glavna skupština može svojom odlukom o upotrebi dobiti odrediti dan kada dioničari stječu tražbine prema društvu za isplatu dividende koju treba isplatiti na temelju te odluke.

"Zahtjev prema društvu za isplatom dividende nastaje tek kada glavna skupština donese odluku o upotrebi dobiti kojom određuje da će društvo dioničarima isplatiti dividendu."[35] Odluka o upotrebi dobiti može se donijeti tek nakon što se utvrde godišnja financijska izvješća.

---

[34] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb

[35] Barbić, J., (2012): Pravo na dividendu kao temeljno imovinsko pravo dioničara, izvorni znanstveni rad, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, str. 1433.

Zahtjev za isplatom dividende koja je određena odlukom glavne skupštine, može se tražiti tužbom, a ako je društvo palo pod stečaj dioničar može tu tražbinu prijaviti i u stečajnom postupku.[36]

3.2. Pravo na plaćanje naknade za ispunjenje dodatnih obveze

Za dodatne činidbe na koje su na temelju statuta dioničari obvezni prema društvu, pored ulaganja u temeljni kapital društva, može im se platiti naknada koja ne prelazi vrijednost činidbe, bez obzira na to je li u računu dobiti i gubitka iskazana dobit.[37]

Plaćanje naknade za ispunjenje dodatnih obveza i korištenje njihovih postojećih prava nad društvima pomaže da se dioničari više angažiraju te da uprava društva ima više odgovornosti i djeluje u dugoročnom interesu društva. Dugoročnijom perspektivom stvaraju se bolji uvjeti poslovanja za uvrštena društva i poboljšava njihova konkurentnost.

3.3. Pravo prvenstva pri upisu novih dionica društva

Svakome dioničaru koji to zatraži mora se dati pravo da upiše onaj dio novih dionica koji odgovara njegovom udjelu u dotadašnjem temeljnom kapitalu društva. Za ostvarenje prava prvenstva pri upisu mora se odrediti rok od najmanje 14 dana.

Prava na upis novih dionica mogu se nekome dati samo pod uvjetom da su očuvana prava dioničara na upis. Uprava, odnosno izvršni direktori moraju u glasilu društva objaviti iznos za koji se dionice izdaju ili osnove za njegovo određivanje

Pravo prvenstva pri upisu dionica može se odlukom o povećanju temeljnoga kapitala isključiti u cjelini ili djelomično. Takva se odluka donosi uz ispunjenje

---

[36] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb

[37] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 225.)

pretpostavki koje se zakonom ili statutom traže za donošenje odluke o povećanju temeljnoga kapitala, glasovima koji predstavljaju najmanje tri četvrtine glasova temeljnoga kapitala zastupljenoga na glavnoj skupštini pri donošenju te odluke. Statutom se može odrediti da je za to potrebna veća većina a može se zahtijevati i ispunjenje dodatnih pretpostavki.

Odluka kojom se to pravo u potpunosti ili djelomično isključuje može se donijeti samo onda ako je isključenje bilo izričito i uredno objavljeno. Uprava, odnosno izvršni direktori moraju glavnoj skupštini učiniti dostupnim izvješće o razlogu za djelomično ili potpuno isključenje prava prvenstva pri upisu dionica. U izvješću mora se obrazložiti predloženi iznos za koji se namjeravaju izdati dionice.

Isključenjem prava prvenstva pri upisu dionica ne smatra se kada po odluci glavne skupštine nove dionice treba preuzeti kreditna, odnosno financijska institucija uz obvezu da ih ponudi dioničarima. Uprava, odnosno izvršni direktori moraju u glasilu društva objaviti ponudu kreditne, odnosno financijske institucije uz navođenje onoga što se mora platiti za dionice i rok za prihvat ponude. Isto vrijedi ako netko drugi stavi ponudu da će preuzeti dionice i ponuditi ih dioničarima na upis.[38]

3.4. Pravo na isplatu dijela sudjelovanja u temeljnom kapitalu društva

Glavna skupština može odlučiti da se temeljni kapital društva poveća pretvorbom rezervi kapitala, rezervi iz dobiti i zadržane dobiti u temeljni kapital društva.[39]

Odluka o povećanju temeljnoga kapitala može se donijeti tek pošto se utvrdi račun dobiti i gubitka za poslovnu godinu koja je prethodila onoj u kojoj se donosi odluka o povećanju kapitala i odluka se mora temeljiti na godišnjim financijskim izvještajima.

---

[38] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 308.)
[39] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 328.)

Temeljni kapital je povećan s danom upisa odluke o povećanju temeljnoga kapitala u sudski registar.[40]

Ako povećanje temeljnoga kapitala društva dovede do toga da na jedan udio u dotadašnjem temeljnom kapitalu društva otpadne samo dio jedne nove dionice, to se pravo na podjelu može prenositi i naslijediti.

3.5. Pravo na isplatu ostatka nakon provedene likvidacije društva ili stečaja

Razlozi za stečaj su nesposobnost plaćanja stečajnog dužnika (društva) i prezaduženost. Kada nastanu ti razlozi, stečaj se provodi radi razrješenja imovinskopravnih odnosa. Samo u stečaju vjerovnici mogu dobiti nepotpuno ispunjenje svojih tražbina.

Ako se nad društvom ne otvori stečajni postupak, provodi se likvidacija društva. Uz upućivanje na prestanak društva moraju se pozvati vjerovnici društva da prijave svoje tražbine. Poziv se mora objaviti u glasilu društva i na internetskoj stranici na kojoj se nalazi sudski registar, s naznakom da vjerovnici prijave društvu svoje tražbine u roku od šest mjeseci od dana objave poziva.[41]

Likvidatori su dužni okončati poslove koji su u tijeku, naplatiti tražbine, unovčiti imovinu društva i podmiriti vjerovnike.[42] Imovina društva može se podijeliti dioničarima tek po proteku godinu dana od dana objave poziva vjerovnicima da prijave svoje tražbine.[43]

Na temelju odluke o podjeli imovine likvidatori su je dužni podijeliti dioničarima u roku od 30 dana od dana kada je odluka donesena, na način kako je to određeno

---

[40] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 332.)
[41] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 373.)
[42] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 374.)
[43] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 379.)

statutom. Ako ne postoje dionice koje daju različita prava pri podjeli imovine društva, imovina se dijeli razmjerno sudjelovanju dionica u temeljnom kapitalu društva.[44]

3.6. Pravo vanjskog dioničara na primjerenu naknadu i otpremninu

U ugovoru o vođenju poslova društva i u ugovoru o prijenosu dobiti mora se predvidjeti primjerena naknada vanjskim dioničarima onoga društva koje drugome prepušta da vodi njegove poslove, odnosno koje prenosi dobit. Odredbu o primjerenoj naknadi ne treba predvidjeti ako društvo u trenutku sklapanja ugovora nema vanjskih dioničara.

Primjerena naknada određuje se najmanje u visini godišnjih iznosa koji bi se mogli isplatiti kao predvidiva prosječna dividenda za pojedinu dionicu, odnosno udio uzimajući u obzir sadašnje i buduće stanje društva i odgovarajuće okolnosti.[45]

Pored obveze da se plati naknada, ugovor o vođenju poslova društva i ugovor o prijenosu dobiti moraju sadržavati obvezu druge ugovorne strane da na zahtjev vanjskih dioničara preuzme njihove dionice, odnosno udjele u zamjenu za isplatu primjerene otpremnine koja je određena ugovorom.

Kao otpremnina u ugovoru se može predvidjeti davanje dionica druge ugovorne strane, ako je ona dioničko društvo, ili dionica društva koje je u odnosu na to društvo vladajuće društvo, ili isplatu u novcu. Ako se kao otpremnina daju dionice drugoga društva, otpremnina se smatra primjerenom ako se dionice daju u omjeru u kojemu bi se u slučaju spajanja društava na svaku dionicu jednoga društva, odnosno udio u tome društvu morale dati dionice drugoga društva, pri čemu se iznosi mogu podmiriti i doplatom u novcu.

---

[44] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 380.)
[45] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 491.)

Ako ugovor ne sadržava odredbe o otpremnini ili ako se ona po odredbama Zakona o trgovačkim društvima ne smatra primjerenom, svaki vanjski dioničar može u roku od tri mjeseca od objave upisa ugovora u sudski registar zahtijevati od suda da donese odluku o primjerenoj otpremnini. Više postupaka sud će spojiti.

Sud će odrediti da se otpremnina isplati u novcu, ako ugovor ne predviđa stjecanje dionica druge ugovorne strane kada je ona dioničko društvo, ili društva o kojemu je to društvo ovisno. Donese li sud odluku u korist dioničara, naložit će društvu da dioničarima koji su sudjelovali u postupku nadoknadi troškove potrebne za vođenje postupka. Sudska odluka odnosi se na sve vanjske dioničare. Uprava, odnosno izvršni direktori društva dužni su pravomoćnu sudsku odluku objaviti u glasilu društva.[46]

3.7. Ostala imovinska prava dioničara

Posebna prava dioničara utvrđena su člankom 562. Zakona o trgovačkim društvima. Na zahtjev svakog dioničara koji je glasovao protiv donošenja odluke o preoblikovanju dioničkog društva u društvo s ograničenom odgovornošću društvo mora otkupiti njegov udio plaćanjem primjerene novčane naknade ako taj dioničar to zatraži u roku od dva mjeseca od kada je objavljen upis preoblikovanja u sudski registar.

Ako je protiv odluke o preoblikovanju podignuta tužba kojom se ta odluka pobija, taj rok počinje teći od dana kada je tužba bila pravomoćno odbačena ili je tužbeni zahtjev bio pravomoćno odbijen. Dioničar se može odreći toga prava izričitom pisanom izjavom.[47]

Pravila i postupci koji se odnose na pripajanja, spajanja i akvizicije moraju biti jasno definirani i objavljeni tako da investitori razumiju prava i naknade.

---

[46] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 491.)
[47] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (ČL. 562.)

Transakcije se moraju provoditi po transparentnim cijenama i pravednim uvjetima kojima se štite prava svih dioničara sukladno njihovoj vrsti.

4. PRAVA I ZAŠTITA MANJINSKIH DIONIČARA

Većinski dioničar bio bi onaj koji raspolaže dionicama koje čine veći dio temeljnog kapitala (više od 50%), a manjinski dioničar(i) bio bi onaj (oni) čije sudjelovanje u temeljnom kapitalu iznosi manje od 50%. Bit odnosa između većinskih i manjinskih dioničara je u tome da u glavnoj skupštini ukupan broj glasova manjinskih dioničara nije dovoljan da se ostvare interesi manjine, ako su oni suprotni interesima većine.

Iako za prava i obveze dioničara vrijedi temeljno načelo u jednakom položaju dioničara to ne znači da svi dioničari imaju ista prava i obveze, nego da pod jednakim uvjetima oni imaju jednak položaj u društvu.

Dioničari koji ima više dionica ima objektivno veću mogućnost utjecaja na upravljanje društvom, posebno ako se u njegovim rukama nađe veći broj dionica, tzv. nadzorni paket, koji u praksi može činiti i manje od 50% temeljnog kapitala, budući da je zbog nejedinstvenosti ili pasivnosti ostalih dioničara i manji postotak u većini slučajeva dovoljan za donošenje odluka.

Načelo jednakog položaja dioničara i načelo povjerenja ipak obvezuju društvo na zaštitu manjinskih dioničara. Da bi se izbjegle zlouporabe prava manjinskih dioničara kojima bi se moglo otežati djelovanje društva od strane jednog ili manjeg dijela dioničara na štetu ostalih, zaštita se redovito ne pruža doslovce svakom manjinskom dioničaru, nego samo kvalificiranom manjinskom dioničaru[48], a ako se manjinski dioničari udružuju, kvalificiranoj manjini.

Osnovno pravo manjinskog dioničara je obvezatno sazivanje glavne skupštine na zahtjev dioničara koji zajedno imaju udjele u visini 1/20 (5%) dijela temeljnog kapitala društva, kao i pravo na objavljivanje predmeta odlučivanja na glavnoj skupštini u javnim glasilima, odnosno u glasilu društva.

[48] Kvalificirani dioničar je onaj koji ima dionice koje čine zakonom ili statutom određeni najmanji udio u temeljnom kapitalu društva.

Posebna skupina prava manjinskih dioničara vezana je uz odlučivanja o imenovanju i opozivu članova nadzornog odbora, a određena prava manjinski dioničari uživaju i u fazi osnivanja, statusnih promjena i likvidacije društva.

U zaštitu dioničara, ne samo kvalificirane manjine, nego svakog dioničara pojedinačno ubraja se i pravo dioničara da stavlja svoje prijedloge, odnosno pravo da se suprotstavlja prijedlozima uprave i nadzornog odbora kako bi pridobio ostale dioničare da glasaju za ono što on predlaže, zatim pravo na obaviještenost o sazivanju skupštine, na samoj glavnoj skupštini pravo na obavijesti o poslovima društva koji su na dnevnom redu, pravo da sudskim putem zahtijeva da mu uprava dade obavijesti o točki dnevnog reda glavne skupštine.

Značajan oblik zaštite svakog dioničara očituje se i u tome da se odluka kojom se dioničarima stavljaju dodatne obveze može donijeti samo uz suglasnost svih dioničara na koje se to odnosi, što vrijedi i za odluku kojom je za prijenos dionica koje glase na ime i potrebna suglasnost društva. Zaštita dioničara izričito je prisilnim normama zakona propisana kod povezivanja društava.

Kod povezanih društava ne samo da vladajuće društvo i njegovi zakonski zastupnici odgovaraju uz određene uvjete ovisnom društvu za štetu, nego je svaki član društva ovlašten postaviti zahtjev za naknadu štete, bilo u korist društva bilo u vlastito ime, ovisno o tome radi li se o ugovornoj, odnosno faktičnoj (stvarnoj) povezanosti. Pored toga vanjskim dioničarima mora se isplatiti primjerena naknada, kao i otpremnina ako se preuzmu njihove dionice.

U navedenim prilikama uglavnom se iscrpljuju prava manjine, a pogotovo prava kvalificiranih manjinskih dioničara. Njihova prava imat će pravni učinak samo ako se njima prikloni većina ostalih dioničara jer u protivnom ostaju u manjini. Svrha je instituta zaštite manjinskih dioničara omogućiti im da se brane od odluka i drugih

mjera organa društva, što zapravo predstavlja zabranu organima društva da zadiru u prava dioničara uopće.[49]

Istiskivanja manjinskih dioničara, najčešće praćen preoblikovanjem dioničkog društva u društvo s ograničenom odgovornošću i napuštanjem burze.

Temeljem Zakona o trgovačkim društvima istiskivanje manjinskih dioničara isključivo u slučaju kad većinski dioničar posjeduje dionice koje se odnose na najmanje 95% temeljnog kapitala. U tom slučaju manjinski dioničari ne mogu odlučivati hoće li prihvatiti odluku većinskog dioničara, već će njihove dionice automatizmom biti pripisane na račun većinskog dioničara.[50] Za razliku od većine članaka u Zakonu, ovaj ide na ruku većinskom vlasniku koji na ovaj način može preuzeti dionice malih dioničara bez njihovog dopuštenja, ali za uzvrat im treba isplatiti pravednu vrijednost dionica.

U praksi nastaje problem ako većinski vlasnik ponudi malim dioničarima za njihove dionice iznos koji oni smatraju nižim od realne vrijednosti njihovih dionica jer malim dioničarima u tom slučaju preostaje samo potraživanje svojih prava sudskim putem, odnosno obraćanje sudu u nadi da će sudski vještak o trošku malog ili malih dioničara odrediti pravednu vrijednost, što je najčešće dugotrajan i mukotrpan postupak, a nerijetko i bezuspješan.

[49] LimunHR, Zaštita manjinskih dioničara, dostupno na: http://limun.hr/main.aspx?id=23073&Page (10.5.2016.)
[50] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15 (čl. 300.f)

ZAKLJUČAK

Dioničko društvo je trgovačko društvo, odnosno društvo kapitala, čiji je temeljni kapital podijeljen na dionice. Ono je kao takvo pravna zajednica čiji su članovi u društvo povezani preko doprinosa u njegov kapital, a radi ostvarenja zajedničkog cilja.

Članovi dioničkog društva su dioničari, čiji je položaj u društvu određen Zakonom o trgovačkim društvima. Dioničari ne odgovaraju za obveze društva, međutim, oni snose rizik poslovanja društva, a taj rizik ograničen je visinom njihovog uloga u društvo. Dionica njezinom imatelju daje članstvo u dioničkom društvu.

Upravljačka prava omogućuju dioničarima da utječu na rad društva i štite svoj interes, interese drugih dioničara i interes društva. Imovinskim pravima dioničari ostvaruju ekonomski cilj.

Imajući u vidu činjenicu da loše poslovanje društva može biti uzrokom pada vrijednosti dionica društva, pa čak dovesti i do prestanka društva i gubitka uloženog, svaki dioničar morao bi biti zainteresiran za poslovanje društva i stanje u društvu. Zbog navedenog, svaki dioničar trebao bi iskoristiti pravo sudjelovanja na glavnoj skupštini društva i pravo na raspravljanje, bilo da to učini osobno, ili preko punomoćnika.

Dioničar samo uz potpunu obaviještenost o stanju društva može sudjelovati u donošenju odluka na glavnoj skupštini društva, stoga je uputno korištenje pravom na obaviještenost.

Pravo glasa temeljno je upravljačko pravo dioničara i svaki bi se dioničar trebao koristiti svojim pravom glasa, koje predstavlja ovlaštenje dioničara da sudjeluje u stvaranju volje društva donošenjem odluka na glavnoj skupštini.

Zaštita prava dioničara predstavlja jedno od temeljnih pitanja prava trgovačkih društava. Jačanje prava dioničara postupno se razvija razvojem prava društava u Europskoj uniji. Razvoj prava društava prati razvoj financijskih tržišta i ostvarivanje

slobode kretanja kapitala. Slobodno kretanje kapitala jedna je od četiri tržišne slobode koja osigurava konkurentno financijsko tržište.

Zaštita prava dioničara preduvjet je za jačanje tržišta kapitala. Unatoč tome što se konstantno naglašava važnost jačanja prava dioničara, na europskoj razini zabrinutost izaziva činjenica da se povećanjem prava dioničara njihova aktivnost u stvari smanjuje. Veliki dioničari koriste različite tehnike kako bi povećali svoj utjecaj u društvu u postupku donošenja odluka što izazva protivljenje samih društava posebice u odnosu na investicijske fondove i privatne ulagače. Društva nisu u mogućnosti kontrolirati djelovanje dioničara.

Zbog napretka tehnologije, a osobito zbog mogućnosti primjene audio-video konferencije i interneta danas je moguće olakšati ostvarivanje prava glasa prekograničnim i udaljenim dioničarima. Jačanje prava dioničara mora se temeljiti na osiguravanju pravilne informiranosti o tome što su prava dioničara i načina na koji se ona ostvaruju, te na razvoju sredstava koja su nužna kako bi se postojeća prava efikasno ostvarivala.

S aspekta unutarnjeg korporativnog upravljanja, kada se razmatra odnos između organa društva, pitanje koje je bitno za dioničare i ostvarivanje njihovih upravljačkih prava u društvu jest pitanje koja je potrebna većina koja se zahtijeva za donošenje odluka, s obzirom na to da su načini na koji dioničari i društvo komuniciraju međusobno i u procesu donošenja odluka izuzetno kompleksni. Pored komunikacije u okviru i na glavnoj skupštini društva izuzetno je važna komunikacija između dioničara međusobno i komunikacija između dioničara i samog društva.

Prava dioničara mogu se razlikovati u pojedinim elementima ovisno o regulativi i pravnim sustavima različitih zemalja. Dioničari ne mogu upravljati kompanijom tako da se svaka odluka donosi referendumom. Zbog toga, operativne ili poslovne odluke donosi menadžment kojeg biraju dioničari. Potrebno je razlikovati pravni položaj dioničara u odnosu na položaj člana uprave, tj. direktora. Članovi uprave imaju svoje odgovornosti prema dioničarima i društvu uopće te moraju zastupati njihove interese kako bi društvo ostvarivalo svoju svrhu i cilj.

LITERATURA

[1] Barbić, J., (2010): Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak 2., Organizator, Zagreb

[2] Barbić, J., (2012): Pravo na dividendu kao temeljno imovinsko pravo dioničara, izvorni znanstveni rad, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

[3] Čulinović Herc, E., Hasić, T. (2011): Sudjelovanje dioničara u radu glavne skupštine dioničkog društva prema Noveli Zakona o trgovačkim društvima, izvorni znanstveni rad, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, v. 32, br. 1, str. 31-73

[4] Čulinović Herc, E., Jurić, D., (2006): Prekogranični aspekti prava glasa – otvorena pitanja u europskom i hrvatskom pravu, izvorni znanstveni rad, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, str. 219-248.

[5] Franjić, V., Upravljačka prava dioničara s posebnim osvrtom na pravo na obaviještenost, Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, dostupno na: www.vtsrh.hr (6.4.2016.)

[6] Gulin, D., (2004): Mjesto i uloga računovodstva u korporativnom upravljanju, Ekonomski fakultet u Zagrebu, Zagreb

[7] Horak, H., (2011): Jačanje prava dioničara i pravo dioničara na informacije, Pravni Vjesnik. vol. 27, br. 3/4, str. 191-217

[8] Horak, H., Dumančić, K., Preložnjak, B., Šafranko, Z., (2011): Uvod u trgovačko pravo, HDK i partneri j.t.d., Zagreb

[9] Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15

[10] Zelenika, R. (2000): Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela, Sveučilište u Rijeci, Rijeka

INTERNET STRANICE

LimunHR, Dionice, http://limun.hr/main.aspx?id=16870 (9.5.2016.)

LimunHR, Dioničar, http://limun.hr/main.aspx?id=25644 (9.5.2016)

LimunHR, Dividenda, http://limun.hr/main.aspx?id=9834 (10.5.2016.)

LimunHR, Zaštita manjinskih dioničara, http://limun.hr/main.aspx?id=23073&Page (10.5.2016.)